

армии и ограничению ее контрактной службой являются достаточно закономерными.

Жабін С.
ЦДНТПІН ім. Г. М. Доброва НАНУ

ІСТОРИЧНА ІНФОРМАТИКА В УКРАЇНІ

Використання інформаційних і комп'ютерних технологій в 1960–1970 рр. під час пошуку, аналізу та вивчення історичної інформації спричинило виникнення й становлення провідних радянських шкіл квантитативної історії, яка об'єднала різні сфери історичного дослідження, сцієнтизму, переходу до точного, верифікованого виміру інформації та подальшого (статистичного) аналізу. Квантитативний підхід в історичних дослідженнях зумовив такі позитивні наслідки: пошук закономірностей, увага до чіткості в оцінках, перевірка результатів. Найбільш успішними виявилися дослідження, у яких вдалося порушити нові проблеми й досягти більш високого рівня узагальнення, що засвідчило перехід від тематики джерела до проблемно-орієнтованих історичних досліджень. Потужна школа квантитативної історії І. Д. Ковальченка (Інститут історії АН СРСР) розробила інформаційні аспекти джерелознавства з позиції семіотики, концепції та методи аналізу масових джерел інформації.

Історична інформатика до певного часу розвивалася всередині квантитативної історії. Як самостійна наукова дисципліна вона оформилася в 1980-і рр., коли в Західній Європі було створено професійні об'єднання її фахівців. У СРСР на межі 1980–1990-х рр. Л. І. Бородкін сформулював програму розвитку історичної інформатики. 1986 р. організовано міжнародну асоціацію «History and Computing» (АНС), а з 1992 р. у СНД (зокрема в Росії) діє її національна «гілка» АІК («Історія і комп'ютер»).

В Україні на початку 1960-х рр. засновник української школи наукознавства Г. М. Добров уперше використав ЕОМ для дослідження проблем історії техніки. Основний напрям сучасних досліджень Центру ім. Г.М. Доброва НАН України – наукознавство в контексті вдосконалення соціальних, економічних, організаційних й інформаційних механізмів формування та ефективного використання науково-технологічного й інноваційного потенціалів України.

Провідним лідером школи українських фахівців з історичної інформатики та кліометрії став В. В. Подгаєцький (1951–2004). У 1980-х рр. він зацікавився тематикою соціальної історії міст України періоду

непу та використанням методології системного підходу й багатовимірного статистичного аналізу як одного з інструментів реалізації цього підходу. 1985 р. він під впливом І. Д. Ковальченка та курсу лекцій Л. І. Бородкіна «Кількісні методи та ЕОМ в історичних дослідженнях» обрав новий перспективний напрям. 1993 р. на історичному факультеті МГУ В. В. Подгаєцький захистив докторську дисертацію «Соціальна структура населення міст України в роки непу (досвід багатовимірного статистичного аналізу матеріалів переписів 1923 та 1926 рр.)».

1994 р. В. В. Подгаєцький став професором кафедри історіографії та джерелознавства історичного факультету Дніпропетровського державного університету, а 1995 р. очолив організовану на факультеті науково-дослідну лабораторію комп'ютерних технологій історичних досліджень, діяльність якої заклала основи «української моделі» історичної інформатики.

Кафедра історіографії та джерелознавства, починаючи з 1982 р., видає міжвузівський збірник наукових праць «Джерелознавчі та історіографічні проблеми історії України», у якому з 1988 р. на чільному місці – публікації результатів досліджень у сфері квантитативної історії та комп'ютерних технологій історичних досліджень.

Сьогодні в Україні також діють Лабораторія історичної інформатики історичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна (основний науковий проект лабораторії – «Індустріальний розвиток Наддніпрянської України в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.») і Науково-дослідна лабораторія історичної інформатики Херсонського державного університету (її проекти – програмно-методичні комплекси: «Шляхами козацької слави» та «Історія України. Усесвітня історія ХХ ст.», мультимедійна енциклопедія «Пам'ятки козацької історії та культури»).

Квітчатa С.
НТУ «ХП»

ВИДАТНИЙ МАТЕРІАЛОЗНАВЕЦЬ – ІВАН МИКИТОВИЧ ФРАНЦЕВИЧ

І. М. Францевич народився у м. Полтаві у серпні 1905 р. 1920 року закінчив семирічну школу, за два наступні роки – професійно-технічну школу. Ще протягом двох років працював помічником слюсаря на Полтавському паровозоремонтному заводі. 1924 р. вступив до Харківського